บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

อาคิวเจิ้งจฺว้านเป็นเรื่องสั้นที่ประพันธ์โดยหลู่ซฺวิ่น ซึ่งเป็นปัญญาชนและนักคิดนักเขียนคนสำคัญคนหนึ่งของสังคมจีน ผลงานของเขามีอิทธิพลอย่างมากในการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกของประชาชาติจีนให้ตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงที่เหลวแหลกอันเนื่องมาจากระบบศักดินา และการคุกคามของลัทธิจักรวรรดินิยม ผลงานอันทรงความหมายของหลู่ซฺวิ่นนี้ ด้านหนึ่งย่อมแยกไม่ออกจากภูมิหลังในชีวิตส่วนตัวของเขาด้วย **อาคิวเจิ้งจฺว้าน**นับเป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่เต็มไปด้วยความหมายอย่างมีนัยสำคัญ และมีความโดดเด่นในเรื่องของการใช้ภาษา สัญลักษณ์ และศิลปะการเสียดสี

5.1 สรุปผลการวิจัย

การใช้ภาษา สัญลักษณ์และศิลปะการเสียดสีในวรรณกรรมเรื่อง**อาคิวเจิ้งจฺว้าน**สามารถสรุปจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

การใช้ภาษา อาคิวเจิ้งจฺว้านจัดเป็นวรรณกรรมที่เขียนด้วยภาษาพูด อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ง่ายต่อการสื่อสารและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องตราบจนปัจจุบัน ภาษาที่นำมาใช้เล่าเรื่องโดยผ่านสายตาของบุคคลที่สาม ในวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นภาษาที่กระชับรัดกุม เรียบง่าย มีชีวิตชีวา และสามารถสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านได้ไม่น้อย

การใช้สัญลักษณ์ อาคิวเจิ้งจฺว้าน มีการใช้สัญลักษณ์ตลอดเรื่อง เหตุผลส่วนหนึ่ง อาจเป็นเพราะบรรยากาศทางการเมืองที่ค่อนข้างอึมครึมในขณะนั้นประการหนึ่ง และเป็นเพราะหลู่-ซฺวิ่นต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นสภาพอันแท้จริงที่ซ่อนอยู่ในสังคมจีนอีกประการหนึ่ง ตัวอย่างสัญลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดก็คือ การใช้คำว่า "อาQ" มาเป็นชื่อตัวละครเอกของเรื่อง เพราะหากพิจารณาให้ดีแล้ว ตัวอักษร Q จะคล้ายกับรูปหัวคนที่มีหางเปีย อีกทั้งคำว่า Queue ในภาษาอังกฤษก็มีความหมายว่าผมเปีย หรือถักผมเปีย และอ่านออกเสียงว่า "คิว" สัญลักษณ์ในชื่อของอาQ จึงเป็นสัญลักษณ์แทนชื่อเรียกชาวจีนทั้งหมดที่ยังไว้หางเปียในขณะนั้น อันเป็นลักษณะการเป็นทาสที่ขึ้นต่อแมนจู นอกจากสัญลักษณ์ดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีสัญลักษณ์อื่นๆ ที่ออกมาทั้งในรูปของชื่อและแซ่ตัวละคร ขี้กลากบนหัวอาคิว ฝรั่งกำมะลอ ใต้เท้าจ้าว เสี่ยวD หวางหู (ดูข้อ 3.1.2 หน้า 45 – 48 ในวิทยานิพนธ์นี้)

ศิลปะในการเสียดสี อาคิวเจิ้งจุ้วนนับเป็นวรรณกรรมที่สามารถใช้คำเสียดสีได้อย่างมีศิลปะ ซึ่งสามารถรู้สึกได้ตลอดเวลาที่อ่าน และตัวละครที่ถูกเสียดสีมากที่สุดก็ไม่ใช่ใครที่ไหน หากคือ อาคิว กล่าวคือการเคลื่อนไหวทุกอย่างของอาคิว ไม่ว่าจะเป็นคนงานรับจ้างที่ไม่มีงานประจำทำ การมีฐานะที่ยากจน การถูกคนอื่นกลั่นแกล้งหรือทำร้าย ความพยายามปลอบใจตนเองให้มีความสุขทั้งๆ ที่มีความทุกข์ หรือรู้สึกเป็นผู้ชนะทั้งๆ ที่ถูกทำร้ายหรือรังแกให้ได้รับความเจ็บปวด ความยโสเพราะคิดว่าตนเป็นผู้ที่ผ่านหรือพบสิ่งต่างๆ มามากและทั้งยังได้เข้าไปในเมืองมาหลายครั้ง (ดูข้อ 3.1.3 หน้า 45 – 48 ในวิทยานิพนธ์นี้) ล้วนต้องการเสียดสีลักษณะที่เป็นจริงของคนจีนในขณะนั้นซึ่งก็ทำได้อย่างแนบเนียนและมีชั้นเชิง ศิลปะการเสียดสีเช่นนี้มีทั้งการกระทำที่ผ่านคำพูด การแต่งกาย กิริยาท่าทาง และการกล่าวอ้างถึง (ดูข้อ 3.1.3 หน้า 45 – 48 ในวิทยานิพนธ์นี้)

การใช้ภาษา การใช้สัญลักษณ์ และศิลปะการเสียดสี จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้**อาคิวเจิ้งจุ้วน**ได้รับความนิยมไม่เฉพาะแต่ในสังคมจีน หากยังเป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศอีกด้วย วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ ถึง 16 ภาษา ซึ่งหนึ่งในภาษาต่างประเทศนั้นคือภาษาไทย จากการรวบรวม**อาคิวเจิ้งจุ้วน**ในสำนวนแปลภาษาไทยพบว่ามีอยู่ 4 สำนวนแปล โดยแต่ละสำนวนต่างตีพิมพ์ออกมาในเวลาที่ต่างกันซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าค่อนข้างสอดรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (ดูข้อ 3.3 หน้า 61 - 69 ในวิทยานิพนธ์นี้) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสำนวนแปลทั้ง 4 พบว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีนแล้ว จะพบความแตกต่างในด้านต่างๆ คือ ความแตกต่างของข้อความ ความแตกต่างของการใช้คำนามและคำสรรพนาม ความแตกต่างของมาตราเงินตรา มาตราชั่งและมาตราวัด และความแตกต่างของสำนวนและ วัฒนธรรมจีนและไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

ความแตกต่างในแต่ละด้านจากที่กล่าวมานี้ สามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุโดยแยกออกเป็นประเด็นๆ ได้ดังนี้

การแปลแบบสรุปความ การแปลลักษณะนี้ ปรากฏอยู่ในสำนวนแปลของ อ. อิทธิพล การแปลแบบสรุปความนี้ทำให้ความหมายของคำ หรือแม้แต่เนื้อหาบางตอนใน**อาคิวเจิ้งจุ้วน**เกิดความคลาดเคลื่อน ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการแปลแบบสรุปความ แต่ผลจากความคลาดเคลื่อนนี้ ย่อมทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่แท้จริงคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับในภาษาจีน เช่น *อา Q เคยเข้าไปในเมืองหลายครั้ง ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองเป็นชาวเมือง ไม่ใช่คนบ้านนอกธรรมดา ขณะเดียวกันอา Q ก็รู้สึกดูถูกคนในเมือง* (6, 13) จากตัวอย่างนี้ การแปลแบบสรุปความ

ทำให้เนื้อความแตกต่างจากต้นฉบับภาษาจีนที่ว่า *โดยเหตุที่อา Q เคยเข้าไปในเมืองมาแล้วหลายหน แกจึงยิ่งยโสขึ้นเป็นธรรมดา แต่กระนั้น แกก็ดูหมิ่นถิ่นแคลนคนในเมืองอย่างรุนแรง* ซึ่งการแปลแบบสรุปความดังที่ยกตัวอย่างมานี้ ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ (ดูตัวอย่างที่ 1 หน้า 121 ในวิทยานิพนธ์นี้)

การแปลโดยผ่านฉบับแปลภาษาอังกฤษ การแปลลักษณะนี้ปรากฏในสำนวนแปลของอภิวัติ ซึ่งเป็นการแปลจากภาษาอังกฤษ สำนวนภาษาไทยนี้จึงกลายเป็นการแปลชั้นที่สอง ซึ่งหากไม่มีการตรวจสอบกับต้นฉบับภาษาจีนแล้ว โอกาสที่ผู้อ่านจะเข้าใจคลาดเคลื่อนก็อาจจะเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้แปลที่ไม่มีความรู้ภาษาจีน ความคลาดเคลื่อนย่อมเป็นสิ่งที่ยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ เช่น *อาคิวถอดเสื้อซึ่งต่อด้วยเศษผ้าขี้ริ้วออกจากตัว* (2, 30) ในต้นฉบับภาษาจีนกล่าวแต่เพียงว่า "อาQก็ถอดเสื้อเจี๋ยเอ่าที่คร่ำคร่าออกบ้าง" (126) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแปลโดยผ่านฉบับแปลภาษาอังกฤษทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ (ดูตัวอย่างที่ 13 หน้า 83 - 84 ในวิทยานิพนธ์นี้)

การแปลแบบขยายความ การแปลในลักษณะนี้หมายถึง ผู้แปลได้ขยายความไปจากสำนวนเดิมให้กว้างออกไป ซึ่งจะส่งผลออกมาสองด้านด้วยกัน คือ ด้านหนึ่ง ทำให้ความหมายเดิมอาจคลาดเคลื่อนจากที่ควรจะเป็น อันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ว่าต้นฉบับภาษาจีนมีข้อความเช่นนั้นจริงๆ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็คือข้อความที่ขยายออกไปนั้นบางครั้งก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจข้อความเดิมได้ง่ายขึ้น (ในกรณีที่การแปลนั้นไม่ได้ผิดไปจากความหมายเดิม) แต่ในกรณี**อาคิวเจิ้งจุ้วาน** การแปลแบบขยายความที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปในแบบด้านแรก นั่นคือ เนื้อหาได้ถูกขยายความออกไปจนเกินเหตุ โดยไม่จำเป็น เช่น *ถ้อยคำสำนวนที่พอจดจำได้ในสมองของนักเขียนซึ่งไม่เคยมีใครในสถาบันขงจื๊อ พุทธศาสนา และลัทธิเต๋าเขายอมรับ* (2, 6) ซึ่งที่จริงแล้วต้นฉบับภาษาจีนกล่าวว่า *"เป็นภาษาดาดๆ ที่พวกนักเขียนนิยายในกลุ่มลัทธิทั้งสามและสำนักคิดทั้งเก้าใช้กัน"* (118) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความที่ถูกขยายออกไปนั้นไม่เพียงจะไม่จำเป็นและก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเท่านั้น หากแต่ยังมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้เรื่องขงจื๊อหรือลัทธิเต๋าสับสนยิ่งขึ้น (ดูตัวอย่างที่ 3 หน้า 73 - 74 ในวิทยานิพนธ์นี้)

การแปลแบบเปลี่ยนบริบท การแปลในลักษณะนี้ โดยมากมักจะเกิดจากความประสงค์ของผู้แปลที่ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวได้ง่ายขึ้น วิธีที่ใช้วิธีหนึ่งก็คือ การใช้บริบทในสังคมของตน (ในกรณีนี้คือสังคมไทย) เข้าแทนที่บริบทในสังคมอื่น (ในกรณีนี้คือสังคมจีน) ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องราวนั้นๆ ในการแปลของผู้แปล การแปลเช่นนี้ผู้อ่านอาจจะเกิดความเข้าใจ

และเห็นภาพได้ง่ายขึ้นก็จริง แต่ในขณะเดียวกัน ผู้อ่านก็จะขาดความรู้ความเข้าใจอันพึงมีต่อสังคมที่เป็นเจ้าของเรื่องราวนั้นๆ กรณีของ**อาคิวเจิ้งจุ้วาน**จะปรากฏในตัวอย่างสำนวนแปลของ อ.อิทธิพล ดังตัวอย่างข้อความแปลที่ว่า *ที่ตลกยิ่งกว่านี้ก็คือ <u>ทอดมันปลาในเมืองเขาใส่ถั่วพู</u>* *<u>แต่อาQเคยกินแต่ใส่ถั่วฝักยาวเท่านั้น</u>* (6, 13) จากตัวอย่างนี้ การแปลแบบเปลี่ยนบริบท ทำให้เนื้อความแตกต่างจากต้นฉบับภาษาจีนที่ว่า "แกคิดว่า ปลาหัวโตทอดน้ำมัน ชาวเว่ย์จวางล้วนใช้ใบหอมที่หั่นเป็นฝอย แกคิดว่า นั่นมันผิด น่าหัวเราะ" ดังนั้นการแปลแบบเปลี่ยนบริบทเช่นนี้ ไม่อาจช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นแต่อย่างใด อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดด้วยว่า คนจีนในหมู่บ้านเว่ย์จวางมีทอดมันปลาเช่นเดียวกับคนไทย (ดูตัวอย่างที่ 1 หน้า 121 - 122 ในวิทยานิพนธ์นี้)

การแปลแบบตีความ ผู้แปลใช้การแปลลักษณะนี้ โดยมีวัตถุประสงค์คล้ายกับการแปลแบบเปลี่ยนบริบท นั่นคือ ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ง่ายที่สุด แต่ที่แตกต่างก็คือ การแปลในลักษณะนี้เป็นการแปลจากข้อความเดิมโดยตรง และเป็นการแปลออกมาในเชิงของการตีความตามความเข้าใจของผู้แปล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่สามารถหาคำที่เหมาะสมหรือใกล้เคียงในภาษาไทยได้ ความแตกต่างและความคลาดเคลื่อนจึงเกิดขึ้นได้ เช่น การแปลคำว่า "การตัดหัวประหารชีวิต" (139) โดยแปลเป็น "การฆ่าคน" (1, 110) "ยิงเป้า" (2, 73) "การประหาร" (3, 131) จะเห็นว่าแต่ละสำนวนได้แปลเป็นคำต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งล้วนแต่เป็นการตีความตามความเข้าใจของผู้แปล (ดูตัวอย่างที่ 23 หน้า 90 - 91 ในวิทยานิพนธ์นี้)

จากข้อวิเคราะห์การแปลในแบบต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้น มีที่มาจากการแปลจากต้นฉบับซึ่งมีที่มาสองทางคือ การแปลจากต้นฉบับที่เป็นภาษาจีนทางหนึ่ง กับการแปลโดยผ่านสำนวนแปลภาษาอังกฤษอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในฉบับแปลภาษาไทยสำนวนต่างๆ ยังมีที่มาจากความพยายามของผู้แปลที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวใน**อาคิวเจิ้งจุ้วาน**ได้ง่ายและได้อรรถรสมากที่สุด ซึ่งบางครั้งก็ทำให้คลาดเคลื่อนจากความหมายเดิมไป ไม่ว่าจะเป็นฉบับที่แปลจากต้นฉบับภาษาจีนหรือฉบับที่แปลจากฉบับแปลภาษาอังกฤษก็ตาม จากการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ พบว่าประเด็นความคลาดเคลื่อนนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจากทัศนะส่วนตัวของผู้แปล ความเข้าใจที่มีต่อสังคมจีนของผู้แปล ความสันทัดที่มีต่อภาษาในต้นฉบับเดิมของผู้แปล ตลอดจนประสบการณ์หรือทักษะในการแปลของผู้แปลด้วย

อย่างไรก็ตาม การที่วรรณกรรมเรื่องหนึ่งได้รับการแปลมากกว่าหนึ่งสำนวนขึ้นไปนั้น ไม่เพียงจะบ่งบอกถึงความสำคัญของวรรณกรรมชิ้นนั้นเท่านั้น หากยังถือเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างสรรค์ในแง่ที่ว่าทำให้ผู้อ่านมีทางเลือกในการอ่านผลงานแปลเรื่องนั้นๆ ซึ่งแต่ละสำนวนต่างก็ให้อรรถรสและความเข้าใจที่แตกต่างกันไป ถึงกระนั้น สิ่งที่ควรกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ **อาคิวเจิ้งจุ้วาน**ที่มีสำนวนแปลภาษาไทย 4 สำนวนตามที่ได้นำมาศึกษาวิจัยในที่นี้ มีข้อที่น่าสังเกตว่า สำนวนแปลของ เดชะ บัญชาชัย สำนวนแปลของสำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ (ปักกิ่ง) และ สำนวนแปลของมานิต เจียรบรรจงกิต เป็นสำนวนแปลที่มีความใกล้เคียงกันโดยรวม จะมีที่แตกต่างก็แต่ในส่วนที่เป็นรายละเอียด ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ในบทที่ 4 ข้างต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบผลงานแปลภาษาไทยเรื่อง**อาคิวเจิ้งจุ้วาน**กับต้นฉบับภาษาจีน ที่ทำให้พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบในระหว่างสำนวนภาษาไทยด้วยกันเอง และเมื่อเปรียบเทียบกับสำนวนจีนโดยตรงนั้น ทำให้เห็นว่าการแปลงานวรรณกรรมจากต้นฉบับภาษาเดิมมาเป็นภาษาที่สองนั้น ผู้แปลนอกจากควรจะมีพื้นฐานความรู้ภาษาเดิมเป็นอย่างดีแล้ว ยังควรมีความเข้าใจสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้นๆ ด้วย ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อย เพราะจะทำให้ผลงานที่แปลออกมามีสำนวนภาษาและความหมายที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับในภาษาเดิมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้แปลจะมีพื้นฐานเช่นที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังไม่ได้หมายความว่า งานแปลนั้นจะสามารถสื่อความหมายได้โดยสมบูรณ์ ซึ่งในที่นี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้แปลพึงมีประสบการณ์และทักษะในการแปล โดยเฉพาะความสันทัดในภาษาในต้นฉบับ

2. ผู้แปลพึงมีความเข้าใจในสภาพสังคมที่งานวรรณกรรมนั้นกล่าวถึง อันจะช่วยให้สามารถแปลได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับมากขึ้น โดยเฉพาะการแปลที่กล่าวถึงสังคมจีนซึ่งเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ ประกอบกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างมาก การเข้าใจในสภาพสังคมเป็นอย่างดีจะช่วยในการแปลอย่างมาก

3. ผู้แปลพึงอธิบายขยายความเพิ่มเติมเป็นเชิงอรรถในกรณีที่เป็นคำเฉพาะ หรือเป็น

จารีตประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นๆ ทั้งนี้เพราะเชิงอรรถเหล่านี้นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวในวรรณกรรมดีขึ้นแล้ว ยังช่วยเพิ่มพูนความรู้และอรรถรสแก่ผู้อ่านอีกด้วย

4. ในกรณีที่การแปลนั้นไม่ได้แปลจากต้นฉบับภาษาเดิมโดยตรง (เช่นแปลจากสำนวนแปลภาษาอังกฤษ) ผู้แปลพึงตรวจสอบเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาเดิม หากผู้แปลไม่มีความรู้ในภาษาเดิมหรือรู้แต่น้อย ผู้แปลควรปรึกษาผู้รู้ในภาษานั้นๆ

5. ในกรณีที่เป็นการแปลวรรณกรรมที่มีผู้แปลมาก่อน ผู้แปลพึงตรวจสอบกับสำนวนแปลที่มีการแปลมาก่อนด้วยการอ่านอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้สำนวนแปลของตนมีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น